

Original scientific article**OD DEMOKRATSKOG DO REALNOG SOCIJALIZMA:
JUGOSLOVENSKO-SOVJETSKI IDEOLOŠKI SPOR I NJEGOVI REZULTATI^{1*}**

Petar ŽARKOVIĆ²

Institut za filozofiju i društenu teoriju Univerziteta u Beogradu, Srbija

e-mail: petar.zarkovic@ifdt.bg.ac.rs

Milivoj BEŠLIN³

Institut za filozofiju i društenu teoriju Univerziteta u Beogradu, Srbija

e-mail: milivoj.beslin@ifdt.bg.ac.rs

ABSTRACT:

This research is aimed to critically analyse the Yugoslav-Soviet disputes, with a specific focus on the ideological question of Party reform as a central issue in their differing interpretations. The methodology employed involves a comparative examination of the principles of Yugoslav “democratic socialism” and Soviet “real socialism” during the period of intense labour movement debates and the peak of Yugoslavia’s internal crisis, which led to the replacement of two reformist leaderships in 1971/1972. The study highlights the importance of the clashes between the Yugoslav aspiration for autonomous development and the Soviet hegemonic model, with the international context playing a crucial role in intensifying the debates. The findings underscore the significance of ideology in shaping political events and the trajectory of social development in both countries. Ultimately, this research pro-

1 * Ovaj rad je realizovan uz podršku Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije prema Ugovoru o realizaciji i finansiranju naučnoistraživačkog rada.

2 **Petar Žarković**, istoričar, je naučni saradnik na Institutu za filozofiju i društvenu teoriju Univerziteta u Beogradu. Doktorirao je na odeljenju za istoriju Filozofskog fakulteta, Univerziteta u Beogradu, sa temom “Marko Nikezić i jugoslovenska spoljna politika 1952-1972”. Oblast naučnog istraživanja su mu: politička i društvena istorija socijalističke Jugoslavije 1945-1991, Jugoslavija i Hladni rat, i intelektualna istorija. U okviru Instituta član je Laboratorije za istraživanje socijalizma i (post) jugoslovenske studije.

3 **Milivoj Bešlin** je istoričar i viši naučni saradnik Instituta za filozofiju i društvenu teoriju Univerziteta u Beogradu. Predavao je na Filozofskom fakultetu Univerziteta Crne Gore 2017-2018. Napisao je dvotomnu monografiju *Ideja moderne Srbije u socijalističkoj Jugoslaviji*, kao i više desetina stručnih studija, članaka, rasprava i prikaza u domaćim i međunarodnim naučnim časopisima i zbornicima. Osnivač i koordinator Laboratorije za istraživanje socijalizma i (post)jugoslovenske studije (YugoLab) na IFDT.

vides a deeper understanding of the final outcomes of the Yugoslav-Soviet disputes and sheds light on the evolution of the Yugoslav socialist system's attempt to present itself as a distinct "progressive" (non-Soviet) development model. The analysis demonstrates how the dynamics of ideological differences influenced the course of socialist development, reflecting the complexities of post-Stalinist transitions and the implications of these disputes for broader debates about socialist modernization on the left.

KEY WORDS:

Yugoslavia; Soviet Union; Stalinism; Josip Broz Tito; Democratic socialism.

SAŽETAK:

Sukob Jugoslavije sa Sovjetskim Savezom 1948, kao i jugoslovenska unutrašnja transformacija koja je sledila, otvorili su značajnu debatu unutar radničkog pokreta o osnovnim pravcima razvitka socijalističke teorije i prakse. Sa jedne strane, jugoslovenski komunisti su u ogledanju sa sovjetskim („staljinističkim”) iskustvom, gradili početne temelje „demokratskog samoupravnog socijalizma”, dok su sovjetski teoretičari osporavali jugoslovenske ideološke novine, smatrajući ih „revizionističkim”. Polemika je doživela vrhunac tokom 1960-ih godina, kada je Jugoslavija otpočela svobuhvatniji proces društvene i privredne reforme, a u Moskvi bilo započeto preispitivanje Hruščovljeve partijske linije „destaljinizacije”. Imajući u vidu istorijski značaj sukoba, rad se koncentriše na jedno od suštinskih problemskih pitanja jugoslovensko-sovjetske polemike – uloge komunističke partije u društvu, te da ispita na koji način su se kroz polemiku manifestovale karakteristike jugoslovenske liberalizacije, naročito u komparaciji sa ideološkim postavkama „realnog socijalizma” u Sovjetskom Savezu.

KLJUČNE RIJEČI:

Jugoslavija; Sovjetski Savez; Staljinizam; Josip Broz Tito; Demokratski socijalizam.